

BOEKBESPREKINGEN.

HET VERSLAG VAN DE VERZEKERINGSKAMER OVER HET JAAR 1956

door Dr. H. L. Drost

I. Inleiding

Het Verslag bestaat uit vier delen: Levensverzekering; Pensioen- en spaarfondsen; Bouwkassen en Bemiddelende organen.

Het eerste deel is ook dit jaar weer verdeeld in vier Hoofdstukken t.w. I Binnenlandse Levensverzekeringmaatschappijen; II Buitenlandse Levensverzekeringmaatschappijen; III Spaarkassen en IV Begrafenisfondsen.

Het tweede deel, handelend over de Pensioen- en spaarfondsen, bevat gegevens over de bedrijfspensioenfondsen, de ondernemingspensioenfondsen en de ondernemingspaarfondsen.

Het derde deel, dat der bouwkassen, bevat onder meer overzichten van het aantal en de aard der thans werkende bouwkassen en van de ontwikkeling en de uitkomsten van het bedrijf.

Het in de toekomst op te nemen vierde deel handelt over de taak, welke aan de Verzekeringskamer in art. 14, lid 2 van het Besluit Bevordering Eigen-Woningbezit (K.B. van 26 mei 1956 Stb. 273) is opgedragen. In het Verslag 1956 wordt volstaan met de omschrijving van wat die taak omvat. In de eerste plaats adviseert de Verzekeringskamer de Minister over de toelating als bemiddelend orgaan (art. 10, lid 3). Zij heeft voorts tot taak de toetsing van de voorlichtings (propaganda) geschriften en van de overeenkomsten met gegadigden, in dier voege, dat een bemiddelend orgaan verplicht is om uitsluitend zodanige voorlichtingsgeschriften te gebruiken en bepalingen in overeenkomsten met gegadigden op te nemen, waaromtrent de Verzekeringskamer verklaard heeft dat haar van bezwaren niet is gebleken (art. 13). Voorts belast het besluit de Verzekeringskamer ook in algemene zin met het toezicht op de bemiddelende organen (art. 14). Tenslotte is de Verzekeringskamer bevoegd om in de in het besluit genoemde gevallen de toelating als bemiddelend orgaan in te trekken (art. 16, lid 1), terwijl in een geval van een verzoek of vordering tot faillietverklaring van een bemiddelend orgaan de bestuurders van dat orgaan - tot op het tijdstip van in kracht van gewijsde gaan van de rechterlijke beslissing daarop - hun bevoegdheden niet kunnen uitoefenen dan met bijstand of machtiging van een door deze aan te wijzen commissaris (art. 11 onder g.).

In 1956 hebben de werkzaamheden van de Verzekeringskamer op dit terrein zich beperkt tot het geven van voorlichting aan hen die de oprichting van een bemiddelend orgaan overwogen en - voor zover daartoe reeds aanleiding bestond - tot voorbereiding van een advies omtrent de toelating.

Meegedeeld wordt, dat vooruitlopend op het Verslag 1957, de Minister van Volkshuisvesting en Bouwnijverheid als bemiddelend orgaan heeft toegelaten de Stichting Bemiddelend Orgaan van de N.V. Bouwfonds Nederlandse Gemeenten, gevestigd te Assen, met dien verstande dat de toelating geldt voor werkzaamheden met uitsluiting van het verstreken van hypothecaire leningen.

Volgen we ook thans weer in grote lijnen de indeling, die in de bespreking over de jaren 1953, 1954 en 1955 is aangehouden ¹⁾ dan zal wederom in het bijzonder de aandacht worden gevestigd op die onderwerpen, die voor de accountant van belang zijn.

II. De economische betekenis van het levensverzekeringbedrijf

a. De in binnen- en buitenland werkende maatschappijen.

Het aantal binnenlandse maatschappijen dat per ultimo 1955 59 bedroeg is in het jaar 1956 met 2 vermeerderd n.l. één onderlinge maatschappij „Centraal Risicofonds voor de Melkhandel” te Amsterdam en één n.v., n.l. „De Waerdij”, Maatschappij van Levensverzekering op basis van Belegging in Aandelen, te Rotterdam, welke maatschappij een in Nederland nieuwe vorm van verzekering introduceerde.

De buitenlandse portefeuilles van het binnenlandse bedrijf, zijn, zo wordt in het Verslag geconstateerd, van ondergeschikte betekenis. In dit verband wordt opgemerkt dat nederlandse maatschappijen hun buitenlands werkteerrein in de laatste jaren wel hebben uitgebreid tot andere landen dan Suriname en de Ned. Antillen, Indonesië, België, Frankrijk en Denemarken. Hieraan zijn toegevoegd Canada waar twee maatschappijen werken en de Unie van Zuid-Afrika en Rhodesia, waar één maatschappij werkt.

Wat de in Nederland werkende buitenlandse maatschappijen betreft hiervan wordt gezegd dat het in Nederland verzekerde bedrag slechts ongeveer 1% uitmaakt van het

¹⁾ Dit maandblad jaargang 1955, No. 5; jaargang 1956, No. 5; jaargang 1957, No. 3.

door de binnenlandse maatschappijen verzekerde bedrag. Wel wordt geconstateerd dat de drie producerende buitenlandse maatschappijen een flinke activiteit aan de dag leggen.

b. Het verzekerde belang der bevolking.

Opvallend is de grote produktie aan nieuwe verzekeringen, verdeeld over de binnenlandse maatschappijen, die het jaar 1956 te zien gegeven heeft.

De produktie der binnenlandse maatschappijen bedroeg ruim 4 miljard gulden aan verzekerd kapitaal (de renteverzekeringen daaronder opgenomen met 10 × de jaarrente). Het vorig jaar beliep de produktie 3,7 miljard gulden.

De netto-voortgang, dat is de aanvoer verminderd met de afvoer wegens allerlei oorzaken (overlijden, expiratie, afkoop, royement, premievrijmaking), bedroeg 2,7 miljard.

Het totaal verzekerd bedrag, dat per einde 1955 23,9 miljard gulden bedroeg, kwam per ultimo 1956 op 26,6 miljard.

Het verzekerd bedrag per ultimo 1956 in miljoenen guldens is als volgt verdeeld over de drie branches van het levensverzekeringbedrijf (individuele verzekeringen, collectieve verzekeringen - dat zijn de in de verhouding werkgever/werknemer tot stand gekomen verzekeringen -, volksverzekeringen):

<i>Individueel</i>	1955		1956
Kapitaalverzekeringen	9006.5		10133.5
Renteverzekeringen	<u>3921.—</u>	12927.5	<u>4275.4</u>
			14408.9
 <i>Collectief</i>			
Kapitaalverzekeringen	839.9		924.8
Renteverzekeringen	<u>7340.3</u>	8180.2	<u>8321.5</u>
			9246.3
 <i>Volksverzekeringen</i>		<u>2800.8</u>	<u>2970.5</u>
		23908.5	26625.7

Bij de beschouwing van de produktie der binnenlandse maatschappijen moet er rekening mee worden gehouden dat voor zover de levensverzekeringmaatschappijen de bij hen verzekerde kapitalen en renten hervzerkerd hebben, deze produktie dubbel opgenomen is. Relatief gaat dit echter over een gering bedrag.

In de opstelling zijn de verzekerde kapitalen van de hier te lande werkzaam zijnde buitenlandse levensverzekeringmaatschappijen, van de spaarkasondernemingen en van de bouwkasen niet in beschouwing genomen.

De produktie van de buitenlandse maatschappijen bedroeg in 1956 ruim 50 % van de beginstand. De stand aan het begin van 1956 was: kapitaal 126,9 miljoen gulden en gekapitaliseerde rente 43 miljoen gulden; aan het eind van 1956 waren deze cijfers 185,4 en 59,5.

De produktie van het spaarkasbedrijf was in 1956 iets lager dan in het voorgaande jaar. Het ingeschreven bedrag aan het begin van het jaar was f 404.845.000; het saldo vermeerdering was f 46.842.000 zodat de eindstand was f 451.687.000; het aantal inschrijvingen was 713120. De stand van het levensverzekeringbedrijf der spaarkassen bedroeg ultimo 1956 f 457.534.000 - verzekerd bedrag.

Ons verder tot het binnenlandse levensverzekeringbedrijf bepalend blijkt dat de stand van het aantal polissen, die ultimo 1954 was 21.090.646 en ult. 1955: 21.747.629, per 31 december 1956 het cijfer 22.443.239 heeft bereikt.

In het Verslag wordt een voortdurende stijging van het gemiddeld verzekerd bedrag in guldens geconstateerd.

Daartoe wordt het volgende overzicht gegeven.

Gemiddeld verzekerd bedrag der	1954	1955	1956
kapitaal- en renteverz., individueel	3228	3409	3632
kapitaal- en renteverz., collectief	6121	6393	6648
alle kapitaal- en renteverzekeringen	3929	4162	4414
volksverzekeringen	163	168	174

Voor de produktie 1956 bedroeg het gemiddeld verzekerde bedrag in de afdeling volksverzekering f 304.—.

c. Het premie-inkomen.

Het premie-inkomen, waaronder begrepen de ontvangen koopsommen, vertoont totaal bezien, maar ook de termijnpremies en de koopsommen afzonderlijk gehouden, in 1956 een stijging, vergeleken bij vorige jaren.

Het volgende overzicht moge een inzicht geven:

Termijnpremies in miljoenen guldens	1955	1956
Bruto-premies	596.6	669.3
Herverzekering	28.6	32.2
	568.0	637.1
Koopsommen in miljoenen guldens	1955	1956
Bruto-koopsommen	124.7	138.6
Herverzekering	5.5	9.0
	119.2	129.6
Totaal premie-inkomen eigen rekening	687.2	766.7

d. Het sterfteverloop.

In het Verslag 1956 mist men een met het vorig jaar vergelijkend overzicht van het sterfteverloop zoals dat in het Verslag 1955 wel voorkwam. Moest men in het Verslag 1955 vaststellen dat wat de overlijdensverzekeringen betreft - waar dus een hogere sterfte voor het bedrijf ongunstig is - in de afdeling kapitaalverzekering een hogere sterfte viel te constateren dan in 1954, terwijl deze in de afdeling volksverzekering iets was gedaald, voor 1956 is dit beeld gunstiger. Dit is aan de hand van het volgende staattie vast te stellen. Het geeft voor de laatste 3 jaren het percentage weer dat de waargenomen sterfte uitmaakt van de te verwachten sterfte op grond van de aangenomen bevolkingstafels GBM 1921-1930 en GBM 1947-1949.

Kapitaalverzekeringen.

Leeftijd	1954	1955	1956
15½-39½	31 58	31 59	30 56
40½-64½	62 83	65 86	61 81
65½-89½	71 87	76 93	74 90
totaal	55 78	58 82	55 78

Volksverzekeringen.

Leeftijd	1954	1955	1956
10½-34½	29 60	28 57	26 54
35½-59½	60 82	59 80	58 79
60½-84½	72 89	72 89	73 91
totaal	66 86	65 85	66 86

In het Verslag wordt ook dit jaar vastgesteld dat voor de lopende en uitgestelde lijfrenten de GBM 1921-1930 en de GBV 1921-1930 niet als een bruikbaar uitgangspunt worden beschouwd. Deze tafels ziet men dan ook, zo wordt geconstateerd, hoe langer hoe minder bij de reserveberekening toegepast. Zelfs met toepassing van nieuwe tafels mochten nog leeftijdsterugstellingen worden toegepast wil men t.o.v. de waargenomen sterfte nog een marge verkrijgen. Geadviseerd wordt de terugstellingen nog iets groter te nemen dan thans geschiedt omdat met een mogelijke verdere sterftedaling rekening moet worden gehouden.

c. Het levensverzekeringbedrijf als spaarinstituut.

Teneinde een inzicht te verkrijgen in de omvangrijkheid van de spaarfunctie van het bedrijf ontlenen wij aan het Verslag de volgende gegevens:

	1955	1956
Spaartegoed per 31 december bij de Rijkspostspaarbank in miljoenen guldens	1660	1871
Idem bij de algemene banken	1805	1947
Idem bij de boerenleenbanken	2240	2410
Totaal	5705	6228
	1955	1956
Wiskundige reserve per 31 december (eigen risico)	5228	5744
Bij de eerdergenoemde spaarbanken is in 1955 meer ingelegd dan terugbetaald (in miljoenen guldens) 1955: 2579 - 2016, en in 1956: 2794 - 2397 =	563	397
Door het levensverzekeringbedrijf is in 1955 aan premies en koopsommen meer ontvangen dan is uitbetaald aan uitkeringen en afkopen (in miljoenen guldens) 1955: 687 - 242, en 1956: 767 - 257 =	445	510

f. Het levensverzekeringbedrijf als institutionele belegger.

De beleggingen, ook weer in miljoenen guldens, waren per ultimo als volgt verdeeld:

	1955	1956
Vaste eigendommen (staat 7)	390.1	434.1
Hypotheken (staat 8)	946.0	1156.3
Effecten (staat 9)	783.6	767.0
Leningen op schuldbekentenis (staat 10)	2559.0	2908.7
Polisbeleningen	87.3	88.2
Andere beleggingen (staat 11)	803.3	753.6
Overige beleggingen	65.0	70.8
	<u>5634.3</u>	<u>6178.7</u>

Voor het eerst is in het Verslag 1956 een staat opgenomen waarin het levensverzekeringbedrijf met andere institutionele beleggers wordt vergeleken door het bedrag van de balanswaarde der beleggingen van het levensverzekeringbedrijf te vergelijken met die der beleggingen van de institutionele beleggers zoals deze cijfers zijn ontleend aan de Maandstatistiek van het financieuzen, d.d. september 1957, van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

	Balanswaarde ultimo 1955 in miljoenen guldens.
Sociale fondsen	2424
Pensioenfondsen (incl. Rijkspensioenfondsen)	6469
Levensverzekeringmaatschappijen	5589
Overige groepen (o.a. spaarbanken)	<u>8586</u>
Totaal	23068

Hierbij op te merken dat het Centraal Bureau de bij de levensverzekeringmaatschappijen voorkomende activa: „intrestgevende saldi” en „gedeponeerd in geld bij verzekeringmaatschappijen” niet, het levensverzekeringbedrijf deze wel onder de beleggingen heeft opgenomen. Aldus is het verschil te verklaren met het eerdergegeven bedrag van 5634.3 miljoen.

Het belang bij de industrie-financiering is in 1956 vergeleken bij 1955 toegenomen. In procenten van het totaal der beleggingen bedraagt het 5.4% (vorig jaar 4.6%). In 1952 was het percentage 5.9.

Ook in het Verslag 1956 wordt een afzonderlijke paragraaf aan de praktijk- en krediet-financiering gewijd. Hetgeen de Kamer hierover zegt is gelijk aan dat in het Verslag 1955. Wij kunnen daarvoor dan ook verwijzen naar de bespreking van het Verslag 1955. Vermeld zij slechts dat de Kamer ook thans weer de wenselijkheid uitspreekt van het voor de debiteur der leningen afsluiten van solvabiliteitsverzekeringen.

Hoe de praktijk- en kredietfinanciering zich ontwikkelt blijkt uit het volgende staatje

Ontleend aan staat:	in miljoenen guldens			
	Praktijkfinanciering		Kredietfinanciering	
	1955	1956	1955	1956
3 (intrestgevende saldi)	5.7	7.2	—	—
10a (leningen op schuldbekentenis)	20.4	27.3	12.5	10.7
11 (andere beleggingen)	<u>6</u>	<u>9.1</u>	<u>1.8</u>	<u>2.7</u>
Totaal:	32.1	43.6	14.3	13.4

III. De bedrijfseconomische beschouwing van het levensverzekeringbedrijf

a. Intrest.

De winst op intrest bedroeg 65.1 miljoen gulden, latende in procenten een marge van 0.93 (vorig jaar 0.90 en het jaar daarvoor 0.92).

b. Doorlopende kosten.

De winst op doorlopende kosten heeft bedragen 40 miljoen gulden (vorig jaar 32.7).

c. Sterfte en mutaties.

De winst heeft bedragen 49.2 miljoen gulden (vorig jaar 47.1). Toch wijst de Kamer er op, dat dit nog niet wil zeggen dat de sterftegrondslagen in alle opzichten voldoende zijn. Bij vele maatschappijen is het winstbedrag uit dezen hoofde een saldo van winst op de verzekeringen bij overlijden en verlies op de verzekeringen bij leven. De Kamer

stelt vast dat men zich wel bewust is van de noodzaak om de grondslagen van reserveberekening verder te verbeteren en dat hiervan moge getuigen het feit, dat door het bedrijf in 1956 ruim 17 miljoen gulden extra aan de premiereserve werd toegevoegd, hoofdzakelijk ter versterking van de sterftegrondslagen der verzekeringen bij leven.

d. Eerste kosten.

Na vermindering van de gemaakte eerste kosten ad 83.6 miljoen gulden, eerst met 5.9 miljoen beschikbare opslag op koopsommen en dan met 3.2 miljoen onttrokken aan de premiereserve, resteert een bedrag nog te verrekenen eerste kosten ad 74.5 miljoen gulden.

e. Winst gehele bedrijf.

De winst van het gehele bedrijf laat zich becijferen op 73.8 miljoen gulden (vorig jaar 72). Hierbij zijn winsten en verliezen die een bijzonder karakter dragen buiten beschouwing gebleven.

Hoe uiteindelijk het winstsaldo ad 61.3 miljoen wordt gevonden blijkt uit de volgende opstelling in miljoenen gulden.

Bedrijfswinst		79.8
Bij: Winsten en bijschrijvingen op beleggingen	5.5	
Onttrokken aan de extra-reserve	13.0	
Saldo valuta-verschillen	0.2	
Anderen baten (verminderd met reserve voor teruggenomen herverzekeringcontracten)	8.4	27.1
		<u>106.9</u>
Af: Verliezen en afschrijvingen op beleggingen	5.2	
Diverse afschrijvingen	0.6	
Naar de extra-reserve	16.5	
Naar de premie-reserve	17.3	
Anderen lasten (minus betaalde intrest)	3.0	
Vermeerdering van de op nul gestelde negatieve reserve	0.3	
Niet geanalyseerd verschil	2.7	45.6
		<u>61.3</u>
Saldo verzamel-verlies- en winstrekening		

f. De financiële kracht van het bedrijf.

De totale extra zekerheid, in % van de premiereserve, werd voor 1955 op 6,3 becijferd, voor 1956 wordt gevonden 6,0. De uitbreiding, die verschillende maatschappijen ook in 1956 aan hun aandelenkapitaal hebben gegeven, om dit meer in overeenstemming met de toegenomen omvang van het bedrijf te brengen, speelt in deze toename mede een rol. De stijging van het gestorte kapitaal bedroeg dit jaar zes miljoen, van welke stijging $\frac{3}{4}$ miljoen gulden voor rekening van de beide nieuw opgerichte maatschappijen kwam. Overigens geldt ook voor 1956 hetgeen bij de bespreking van vorige jaren is gezegd: deze cijfers berusten op de waarneembare extra-zekerheden; er zitten echter nog belangrijke reserves verscholen in verschillende actiefposten en in de passiefpost premiereserve.

IV. De pensioen- en spaarfondsen

Over de pensioen- en spaarfondsen verschaft het Verslag belangwekkende gegevens.

Per einde 1954 en 1955 waren 38 resp. 45 bedrijfspensioenfondsen werkzaam, doch van 31, resp. 22 fondsen zijn in het Verslag de gegevens opgenomen. Het Verslag bevat een lijst van de bedrijfspensioenfondsen.

Van de ruim 2000 ondernemingspensioenfondsen zijn voor de jaren 1954 en 1955 de staten van 1177 resp. 1233 fondsen bewerkt.

Van de ruim 40 ondernemings spaarfondsen zijn voor de jaren 1954 en 1955 de overzichten van 30 resp. 27 fondsen opgesteld.

Bijzondere aandacht schenkt de Kamer aan de tengevolge van overleg tussen een aantal bedrijfspensioenfondsen tot stand gekomen onderlinge overeenkomst inzake coördinatie van pensioenuitkeringen, welke coördinatie op 1 april 1957 een feit werd. Wat beoogt deze coördinatie-regeling? De regeling houdt in hoofdzakelijk het volgende in: wanneer voor een verzekerde bij twee of meer fondsen een verzekering van kracht is of geweest is, wordt het pensioen waarop de verzekerde resp. diens weduwe en/of wezen in totaal recht heeft (hebben) ingevolge de terzake van de deelneming in elk der fondsen verkregen aanspraken, uitbetaald door het fonds, waarin de verzekerde het laatst heeft deelgenomen, met dien verstande dat met medewerking van de gepensioneerde de benodigde gegevens beschikbaar moeten komen.

De grootte van de invloedssfeer van de bedrijfspensioenfondsen, de ondernemingspensioenfondsen en de ondernemings spaarfondsen blijkt uit de volgende samenvattende overzichten.

a) Aantal verzekerden ultimo 1955.

	32 bedrijfs- pensioen- fondsen	1233 ondern. pensioen- fondsen	27 spaar- fondsen	Totaal
Verzekerden, waarvoor wordt bijgedragen	878.149	296.826	12.248	1.187.223
Verzekerden met recht op premievrij ouderdomspensioen	543.097	62.575		605.672
Weduwen van overleden deelnemers met recht op premievrij uitgesteld pensioen	385	501		886
Pensioentrekkenden in het genot van:				
ouderdomspensioen	51.175	23.468		74.643
invaliditeitspensioen	6.307	1.335		7.642
weduwenpensioen	11.746	10.222		21.968
wezenpensioen	5.576	3.700		9.276
Totaal	1.496.435	398.627	12.248	1.907.310
Vorig jaar voor 31 bedrijfspensioenfondsen, 1177 ondernemingspensioenfondsen en 30 spaarfondsen totaal	1.352.541	349.376	12.075	1.713.992

b) Ontvangen premies (in duizenden guldens)

	32 bedrijfs- pensioen- fondsen	1233 ondern. pensioen- fondsen	27 spaar- fondsen	Totaal
Van de werkgevers ontvangen premies	87.848	163.488	467	251.803
Van de werknemers ontvangen premies	72.459	50.855	1.326	124.640
Niet gespecificeerde premies	7.656	18.392	233	26.281
Totaal	167.963	232.735	2.026	402.724
Af: herverzekeringpremies	2.463	76.247	67	78.777
Totaal ontvangen premies eigen rekening	165.500	156.488	1.959	323.947
Vorig jaar voor 31 bedrijfspensioenfondsen, 1177 ondernemingspensioenfondsen en 30 spaarfondsen echter zonder aftrek van herverzekeringpremies totaal:	152.520	209.361	2.163	364.044

c) Premiereserve en spaarfonds ultimo 1955 (in duizenden guldens).

	32 bedrijfs- pensioen- fondsen	1233 ondern. pensioen- fondsen	27 spaar- fondsen	Totaal
Premiereserve inclusief herverzekering	1.165.083	1.898.258	—	3.063.341
Af: premiereserve herverzekering	12.334	38.880	—	51.214
Premiereserve eigen rekening spaarfonds	1.152.749	1.859.378	—	3.012.127
	238	14.170	26.594	41.002
Totaal	1.152.987	1.873.548	26.594	3.053.129
Vorig jaar voor de voor dat jaar geldende aantallen fondsen totaal	716.913	1.519.546	30.039	2.226.498

d) Beleggingen ultimo 1955 (in duizenden guldens).

	32 bedrijfs- pensioen- fondsen	1233 ondern. pensioen- fondsen	27 spaar- fondsen	Totaal
Vaste eigendommen	91.035	104.587	1.328	196.950
Hypotheken	151.579	249.839	6.046	407.464
Effecten	395.811	940.912	13.709	1.350.432
Leningen op schuldbekentenis	510.938	653.588	5.495	1.170.021
Andere beleggingen	69.644	43.818	—	113.462
Vorderingen op de werkgever	—	72.919	1.203	74.122
Overige beleggingen	4.441	77.413	642	82.496
Totaal	1.223.448	2.143.076	28.423	3.394.947
Vorig jaar voor de voor dat jaar geldende aantallen fondsen totaal	1.038.015	1.766.570	32.300	2.836.885

Ook dit jaar kunnen we de bespreking nu van het Verslag 1956 besluiten met vast te stellen dat de grote openbaarheid inzake het levensverzekeringbedrijf er niet anders dan in sterke mate toe bijdraagt dat ieder die als polishouder bij het bedrijf betrokken is, zijn belang veilig kan weten.

ENIGE BIJZONDERE ASPECTEN VAN DE ACCOUNTANTSFUNCTIE
IN INDONESIA DOOR J. C. RIETVELDT

door Prof. Dr. C. F. Scheffer

Op 25 mei 1957 sprak Prof. J. C. Rietveldt, gewoon hoogleraar in de Accountancy aan de Economische faculteit van de Universitas Indonesia te Djakarta, een enigszins verlate inaugurale rede uit, onder bovenstaande titel.

Sinds de Souvereiniteitsoverdracht heeft de Heer Rietveldt met onverdroten ijver en groot idealisme zijn beste krachten ingespannen voor de ontwikkeling van het accountantsberoep en de totstandbrenging van de accountantsopleiding in Indonesië. De door hem geleverde „technical assistance” werd gehonoreerd met een professoraat in de Accountancy en aan de vooravond van de eerste aflevering van Indonesische accountants door de faculteit te Djakarta, mocht Rietveldt zijn ambt officieel aanvaarden.

De eenling, die een zo zware taak en verantwoordelijkheid op zich heeft genomen als Rietveldt zal in het algemeen de nodige tijd missen voor rustige bezinning en voorbereiding van publikaties. Rietveldt's rede draagt hier dan ook duidelijk de sporen van.

Het lijkt - gezien de omstandigheden - echter niet billijk om deze rede naar Nederlandse maatstaven te beoordelen en wij zullen ons daarvan dan ook onthouden. Slechts bij een enkel detail zouden we een aantekening willen plaatsen.

Rietveldt constateert in zijn rede o.a., dat er in Indonesië nog geen sprake is van een stellige norm omtrent de beroepsopvattingen van de accountant (blz. 5) en dit meent hij o.m. te moeten toeschrijven aan het bestaan van een „besloten” financieringssysteem der bedrijfshuishoudingen in Indonesië, waardoor het beroep zich onvoldoende heeft kunnen ontplooiën.

„De nationale bedrijven in Indonesië verkrijgen het benodigde lang vermogen, voor zover niet regeringsbanken zijn ingeschakeld, in het merendeel der gevallen onderhands”, aldus Rietveldt. Wij zouden ter verduidelijking hieraan toe willen voegen, dat ook de onderhands verkregen middelen voor het overgrote deel direct of indirect van de Staat afkomstig zijn. Particulier kapitaal is in de Indonesische maatschappij vooralsnog slechts in zeer geringe mate beschikbaar. De beslotenheid der N.V.'s wordt in het bijzonder in de hand gewerkt doordat de Minister van Justitie zijn verklaring van geen bezwaar bij oprichting weigert af te geven, wanneer de aandelen niet op naam worden gesteld.

Rietveldt meent nu een pleidooi te moeten houden voor het open maken van de N.V.'s en de stimulering van de effectenhandel. De open N.V. geeft aanleiding tot openbare verslaglegging - zij het ook dat de Indonesische Wet op de N.V. dit niet uitdrukkelijk voorschrijft - en daardoor zou het accountantsberoep zich beter kunnen ontplooiën.

„De effectenbeurs is het onmisbare instrument om de financiering der ondernemingen op een hoger plan te brengen” (blz. 7).

Het komt ons voor, dat van het openmaken van N.V.'s en het noteren der aan toonder luidende aandelen aan de effectenbeurs voor de **financiering** der ondernemingen weinig mag worden verwacht. De in 1952 te Djakarta georganiseerde effectenbeurs heeft, zoals Rietveldt overigens zelf constateert, totnogtoe weinig activiteit aan de dag kunnen leggen en men mag daarvan o.i. ook geen noemenswaardige verwachtingen koesteren, zolang de besparingen in Indonesië zich op uiterst laag niveau blijven bewegen en voor de geringe besparingen die er zijn andere beleggingen worden geprefereerd boven aandelenbezit. Met het open maken van (grotendeels semi-overheids) N.V.'s bereikt men niets als er geen nieuwe particuliere bronnen van besparingen worden aangeboden, van waaruit nieuwe middelen naar de effectenbeurs toestromen.

Bovendien kan men zich afvragen of de ontwikkeling, die Rietveldt zich voorstelt, noodzakelijk is om het accountantsberoep te doen ontplooiën. Waar de overheid in Indonesië op talrijke manieren de financier „par excellence” is, ligt hier o.i. ook een enorme controle-taak, waartoe de Regeringsaccountantsdienst niet geëquipeerd is. Het feit dat thans Indonesische publieke accountants worden afgeleverd zou kunnen worden aangegrepen om de bestedingen der directe en indirecte overheidskredieten intensief te gaan controleren. Totnogtoe heeft men voor de besteding en verantwoording dezer kredieten weinig belangstelling getoond!

Rietveldt heeft zijn accountants voorlopig een andere taak toegedacht en wel een adviserende (blz. 14). Hij beveelt zelfs de invoering van de „controller's functie” aan, welke door de accountant als „part-time job” bij kleinere huishoudingen zou kunnen worden vervuld (blz. 16). Gezien de achterlijke situatie van de administratie bij de Indonesische bedrijven, welke in de rede wordt gesignaleerd en het algemene gebrek aan inzicht in het nut van een doelmatige administratieve organisatie, vraagt men zich af, op welke gegevens een „part-time-controller” eigenlijk af zou moeten gaan.

Het komt ons voor, dat Rietveldt te ver mikt en een aantal ontwikkelingsfasen in het administratieve vlak denkt te kunnen overslaan. De accountant zal o.i. in Indonesië laag bij de grond moeten beginnen. Zijn eerste taak zal gelegen moeten zijn in het inrichtingsvlak en het instrueren van eenvoudige klerken, die onder zijn toezicht hebben te zorgen voor een juiste, aan de aard van het bedrijf aangepaste administratie zonder achterstanden. Voorlopig zal hij hieraan de handen vol kunnen hebben.

Vorenstaande kritiek doet uiteraard niets af aan de bewondering die wij hebben voor Rietveldt's pogen om in een Oosters land mensen op te leiden voor een vertrouwensberoep en wel zodanig, dat voldaan wordt aan de hoge eisen van integriteit, die daaraan in het Westen worden gesteld. Wij betwijfelen eigenlijk of dit in Indonesië wel op prijs wordt gesteld. Ruim een half jaar nadat Rietveldt zijn inaugurale rede had uitgesproken, zag hij zich genoodzaakt om tezamen met een aantal Nederlandse collegae aan de Indonesische Minister van Onderwijs de vraag voor te leggen hoe hij zijn plicht nog verder zou kunnen vervullen, terwijl zijn meest elementaire menselijke rechten dreigden te worden aangetast.